

УДК 7.02:004.0]:[378.147:37.041]

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-13>

Наталія ДІГТЯР

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. І. Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: 0000-0002-1118-8948

Тетяна РУДЕНКО

кандидат архітектури, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. І. Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: 0009-0008-4669-2635

Тетяна САЄНКО

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: 0009-0000-0196-0466

Бібліографічний опис статті: Дігтяр, Н., Руденко, Т., Саєнко, Т. (2025). Цифровий малюнок як компонент самостійної роботи з навчального рисунку у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 91–97, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-13>

ЦИФРОВИЙ МАЛЮНОК ЯК КОМПОНЕНТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОГО РИСУНКУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Педагогічну проблему, яка ініціювала цю статтю, можна сформулювати як акцентування уваги на активному впровадженню у практику підготовки фахівців образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну, вчителів образотворчого мистецтва – цифрових технологій, зокрема цифрового малюнку в самостійній роботі студентів на заняттях з навчального рисунку. Самостійна робота є основним засобом набуття знань у вільний від занять час та передбачає опанування в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості студента, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. В цифрових роботах – легких скетчах, замальовках, виконаних як аудиторно, так і самостійно, студенти можуть використовувати різноманітні прийоми електронного зображення, такі як редагування шарів, градієнтні заливки, текстуркування, імітація різноманітних графічних матеріалів та інструментів. Розкрито переваги цифрового малюнку в ескізуванні, начерках та замальовках в самостійній роботі студента: великий вибір художніх інструментів та матеріалів у графічних редакторах; екологічність, часова ефективність, інтерактивність; швидкість у виконанні; легка можливість виправлення та внесення коректив, мобільність, ширше поле використання творчих здобутків студентів; більша самостійність у прийнятті творчих рішень, плануванні самостійної роботи тощо. Підкреслено, що для викладача впровадження цифрового малюнку в самостійну роботу це можливість ефективніше відстежувати прогрес студентів; урізноманітнити форми і методи навчання; охопити більшу кількість учасників освітнього процесу, можливість дистанційного контролю та оцінювання робіт. Зауважено і висвітлено недоліки цифрового мистецтва, адже воно ніколи не замінить традиційні підходи та методи навчання рисунку, а тільки доповнить та багатитиме навчання майбутніх художників, дизайнерів та вчителів образотворчого мистецтва.

Ключові слова: студенти, цифровий малюнок, навчальний рисунок, самостійна робота, навчання, образотворча грамота.

Natalia DIHTYAR

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Fine and Decorative and Applied Arts of the Educational and Scientific Institute of Arts, State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", 3 I. Banka St, Poltava, Ukraine, 36003

ORCID: 0000-0002-1118-8948

Tetyana RUDENKO

Candidate of Architecture, Associate Professor of the Department of Fine and Decorative and Applied Arts of the Educational and Scientific Institute of Arts, State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", 3 I. Banku St, Poltava, Ukraine, 36003

ORCID: 0009-0008-4669-2635

Tetiana SAIENKO

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Fine Arts, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, 2 Ostrohradskoho St, Poltava, Ukraine, 36003

ORCID: 0009-0000-0196-0466

To cite this article: Dihtyar, N., Rudenko, T., Saienko, T., (2025). Tsyfrovyi maliunok yak komponent samostiinoi roboty z navchalnoho rysunku u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Digital drawing as a component of student's independent work in the professional training of future specialists]. *Fine Art and Culture Studies*, 3-2, 91–97, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-2-13>

DIGITAL DRAWING AS A COMPONENT OF STUDENT'S INDEPENDENT WORK IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

The pedagogical problem that initiated this article can be formulated as an emphasis on the active introduction into the practice of training specialists in fine and decorative and applied arts, fine arts teachers – digital technologies, in particular digital drawing in the independent work of students in drawing classes. Independent work is the main means of acquiring knowledge in free time and involves mastering the full scope of the curriculum and the formation of independence as a personal trait and an important professional quality of a student, the essence of which lies in the ability to systematize, plan and control one's own activities. In digital works – light sketches, sketches, performed both in class and independently, students can use various techniques of electronic imaging, such as layer editing, gradient fills, texturing, imitation of various graphic materials and tools. The advantages of digital drawing in sketching, sketches and drawings in the student's independent work are revealed: a large selection of artistic tools and materials in graphic editors; environmental friendliness, time efficiency, interactivity; speed of execution; easy possibility of correction and making adjustments, mobility, a wider field of use of students' creative achievements; greater independence in making creative decisions, planning independent work, etc. It is emphasized that for the teacher, the introduction of digital drawing in independent work is an opportunity to more effectively track the progress of students; diversify the forms and methods of learning; cover a larger number of participants in the educational process, the possibility of remote control and evaluation of works.

The shortcomings of digital art are noted and highlighted, because it will never replace traditional approaches and methods of teaching drawing, but will only complement and enrich the training of future artists, fine arts teachers.

Key words: students, digital drawing, educational drawing, independent work, training, fine arts diploma.

Актуальність проблеми. Еволюційний розвиток системи вищої освіти потребує нових підходів до моделі сучасного фахівця й професіонала в галузі мистецтва, дизайну та художньо-педагогічної освіти. Ринок праці все більшою мірою залежить від високорозвинених загальних та професійних компетенцій здобувачів, а отже освіта має озброїти студентів поглибленими як традиційними, так і сучасними знаннями, вміннями, навичками та здібностями, потрібними для подальшої

успішної кар'єри в професії. Вища освіта закладає основи професійної грамотності, майстерності, формує художній досвід та світогляд митця й художника-вчителя вміння в майбутньому самостійно планувати та контролювати власну мистецьку діяльність. Цифрова трансформація освіти демонструє стабільну потребу у фахівцях – художниках образотворчого мистецтва та дизайнерів, вчителів образотворчого мистецтва адаптованих до потреб сучасного мистецтва – тих, хто володіє різними видами

та техніками образотворчого мистецтва, впевнено працює з сучасними програмними засобами і має досвід роботи з цифровими компонентами.

Аналіз останніх досліджень. Світова освітня практика спирається на багатовіковий досвід вивчення навчального рисунку (академічного, конструктивного, анатомічного тощо), довготривалого студіювання натури, що дозволяє краще та якісніше аналізувати композицію, світлотінь, форму та образ; розвивати графічне мислення студента – майбутнього художника, дизайнера, вчителя образотворчого мистецтва. Дослідниками минулого та сучасності приділено багато уваги проблемі самостійної роботи здобувачів вищої освіти у вивченні образотворчої грамоти з рисунку; розглянуто форми і прийоми самостійного вивчення навчального рисунку; запропоновано шляхи формування знань, вмінь, навичок, здібностей студентів, опанування в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості.

Проте, у нинішніх реаліях розвитку вищої мистецької та мистецько-педагогічної освіти, впровадження в навчальний процес на всіх рівнях сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, максимального використання в освітніх цілях різноманітного мультимедійного контенту, сучасних програмних продуктів, цифрового обладнання, малодослідженим залишається використання в навчальному рисунку в якості самостійного опанування замальовок, ескізів, начерків – цифрового малюнку, адже знання, вміння та навички використання цифрових інструментів мають мистецько-педагогічний вплив на розвиток та становлення майбутнього художника, дизайнера та вчителя образотворчого мистецтва.

Самостійній роботі студента, її вдосконаленню, розробці нових форм та методів приділила увагу у своїх дослідженнях В. Маршицька. Передовий досвід впровадження самостійної роботи студентів та зв'язок її з навчально-виховним процесом аудиторних та позааудиторних занять розглянуті в роботах С. Фурманюк. Розвиток творчої самостійності як особистісної якості студентів художньо-педагогічних напрямів, а також можливі шляхи його вирішення досліджено О. Спассковою. Специфіку самостійної роботи студентів у процесі вивчення

дисципліни «Рисунок» зорієнтовану на формування професійних компетенцій бакалаврів образотворчого мистецтва аналізував О. Михайлицький.

До питання використання цифрових технологій у фаховій підготовці здобувачів дослідники підходять з різних точок зору: звертають увагу на проблему вивчення рисунку в контексті розвитку новітніх інформаційно-комунікативних технологій (В. Бабенко, С. Маслова), вивчають впровадження засобів інформаційних технологій навчання у процес фахової підготовки здобувачів мистецько-педагогічного профілю та проектування навчального процесу засобами інформаційних технологій (Т. Батієвська), досліджують цифрове мистецтво в соціокультурному просторі (О. Колісник), особливості взаємодії глядача з мистецтвом у цифровій епосі (О. Оленев), аналізують можливості якісного вивчення рисунку в умовах дистанційної освіти (А. Сотніченко, В. Іванов-Ахметов).

Мета дослідження: визначити місця і ролі використання методів та прийомів опанування цифрового малюнку в самостійній роботі здобувачів закладів вищої освіти мистецького та художньо-педагогічного профілю. Актуальність порушеної проблеми, необхідність її розробки в теорії та практиці мистецької та художньо-педагогічної освіти, зумовили вибір теми дослідження: «Цифровий малюнок як компонент самостійної роботи з навчального рисунку у професійній підготовці майбутніх фахівців».

Виклад основного матеріалу. Процес вивчення будь-якої дисципліни передбачає аудиторне навчання та самостійну роботу, причому на самостійне освоєння освітнього компоненту Стандартом вищої школи відведено загалом більше годин, ніж на лекції, практичні заняття та індивідуальну роботу разом узяті. Самостійна робота з навчального рисунку включає освоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Рисунок як освітній компонент навчальних програм здобувачів вищої мистецької та художньо-педагогічної освіти є базою візуальної мови образотворчої грамоти. Це і оволодіння технічними навичками та знаннями з теорії графічного зображення на площині, і практика точного

зображення предметів, фігур або сцен на папері та інших носіях за допомогою різних художніх та цифрових інструментів. Він є не тільки головним компонентом освітньо професійних програм за якими навчаються здобувачі вищої мистецької та художньо-педагогічної освіти, а і основою будь-якого зображення, своєрідним засобом вираження думок, почуттів, фантазії та уявлень у створенні цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища. Варто зазначити, що сучасні дидактичні принципи та підходи до навчання рисунку ґрунтуються на використанні кращих традицій на інноваційних ідей світової та української реалістичної школи, поглибленому вивченні натури (Babenko, Maslova, 2021). Все це лежить в основі методики викладання рисунку. Зразки навчальних рисунків відомих вітчизняних та зарубіжних педагогів-художників, графіків, живописців, скульпторів, архітекторів складають методичний фонд образотворчого мистецтва загалом, і класичного академічного рисунку зокрема. Без знання законів графічного зображення неможливо уявити формування та розвиток усього подальшого художнього досвіду здобувачів вищої мистецької та художньо-педагогічної освіти.

Рисунок, як універсальний освітній компонент вивчає техніки передачі зображення та основи композиції; розвиває практичні художні навички, візуальне сприйняття, критичне мислення через аналіз та інтерпретацію зображень. Завдання з навчального рисунку у закладах вищої мистецької та художньо-педагогічної освіти включають вивчення перспективи (лінійної, повітряної), пропорцій та точного відображення масштабів предметів, їх об'єм та передача його на площині; законів композиції, світлотіньового зображення, опанування графічних прийомів та способів зображення, штрихування (створення ілюзії глибини та текстури) тощо (Loruhova, 2021). Ці завдання сприяють формуванню просторового та образного мислення, технічних навичок користування графічними матеріалами та інструментами, розвитку спостережливості; допомагають краще сприймати, розуміти та відтворювати об'єкти навколишнього світу, розвивають творчу самовираженість, розвиток індивідуального стилю студентів.

Саме рисунок є початком відтворення задуманої ідеї, він допомагає перетворювати

концепцію у візуальний образ. За допомогою рисунку викладач може швидко пояснити завдання, він використовується в навчанні для покращення наочного розуміння інформаційного теоретичного та практичного матеріалу, є основою будь якого твору – живописного, графічного, скульптурного, декоративного тощо.

Перевагою традиційного навчального рисунку є те, що він існує в одному екземплярі, а отже є унікальним. Рисунок має більше можливостей практичного оволодіння прийомими різних технік, завдяки дотиковим відчуттям, або ж тактильності (відчуття доторку й тиску руки художника на поверхню формату аркушу) та безпосередньому показу та спілкуванню студента з викладачем (педагогічний малюнок на полях роботи студента). Навчальний рисунок є довготривалим, багатосеансним. Якщо ж це швидкі замальовки, ескізи, пошуки композиційних вирішень майбутньої станкової композиції, начерки, практикування малювання з натури, експерименти з різними техніками, то варто залучати студентів до роботи над ними за допомогою цифрового мистецтва – цифрового малюнку.

Якщо звернемося до етимології поняття «рисунок» і «малюнок», то варто зауважити, що це два різних типи графічних зображень, які використовуються в різних галузях, що дотичні до візуально-просторового зображення об'єктів. Основна різниця між ними полягає в їх призначенні та змісті. Рисунки використовуються в інженерії, образотворчому мистецтві, дизайні та виробництві для точної передачі деталей, розмірів, форми, функцій і інших характеристик (в тому числі і технічних) об'єкта чи виробу. Рисунок містить інформацію (міри, розміри, креслення, плани, розрізи, види, геометричні форми і інші деталі) і пов'язані з реальними об'єктами (в образотворчому мистецтві – постановками) та точним їх відтворенням (Vakulenko, 2015). Саме тому у назвах освітніх компонентів ми використовуємо термін «рисунок», «навчальний рисунок» – як різновиди графічного мистецтва.

Малюнки ж використовуються в мистецтві та дизайні для вираження творчого бачення автора. Вони можуть бути вигаданими або реалістичними і призначені для емоційного або естетичного враження глядача. Малюнок виражає художню ідею, настрій, концепцію

або інший творчий зміст, іноді навіть без обов'язкового зв'язку з реальними об'єктами. У малюнках зображення може бути абстрактним і інтерпретативним та залежати від творчого підходу автора, іноді без дотримання пропорцій. Якщо це ілюстрація, замальовка, начерк, набросок чи ескіз, то доцільно послуговуватися терміном «малюнок». До речі, малюнками можуть бути як графічними, так і живописними (наприклад, дитячі твори (графічні чи живописні) ми називаємо малюнками, а не рисунками).

Цифровий малюнок – електронне зображення, ефекти та інструменти якого майже точно імітують графічні художні матеріали – прості чи кольорові олівці, перо, лінер, м'які графічні матеріали тощо, зберігає навички тактильного досвіду з рисунку. За допомогою спеціальних програм та електронних художніх матеріалів, які називаються інструментами, студент має змогу працювати на планшеті, ноутбучі та інших пристроях, він не скутий вибором приладдя з рисунку, формату та якості паперу (Yaseniiev, 2023). Універсальний та багатофункціональний інструмент цифрового малюнку – стилус, може виконувати функцію будь-якого графічного матеріалу. Художник цифрового малюнку легко може продублювати ще не завершену роботу, виправити свої помилки, повернутися на декілька кроків чи шарів, на противагу традиційному скетчу чи замальовці, де інколи вже неможливо внести корективи і потрібно перерисовувати, починати всю роботу спочатку.

В цифрових роботах (практикуваннях малювання з натури, вивченні анатомії та візуальних експериментах з імітаціями різних технік) – легких скетчах, замальовках виконаних як аудиторно, так і самостійно, студенти можуть використовувати різноманітні прийоми електронного зображення, такі як редагування шарів, градієнтні заливки, текстурування, імітація різноманітних графічних матеріалів та інструментів. Це дозволяє майбутнім художникам, дизайнерам та вчителям образотворчого мистецтва якісно деталювати зображення, змінювати його розташування на площині з використанням ракурсів, кута зору та в будь-якому уявному просторі, швидше адаптувати роботу до друку тощо. Цифровий малюнок прискорить процес формування розуміння у студентів законів композиції,

пропорцій, перспективи; відкриє доступ до найрізноманітніших графічних матеріалів та інструментів, технік та фактур, а цифрові роботи внесуть в освітній компонент «Рисунок» елементи цікавості, допоможуть швидше розвинути творчість та образне мислення здобувачів мистецької та художньо-педагогічної освіти.

Слід зазначити, що традиційні графічні матеріали та інструменти для замальовок, начерків з часом втрачають свої властивості (папір змінює свою структуру та фізичні якості: жовтіє, має заломы та деформації, стає не таким міцним; самі ж графічні матеріали, якими створені рисунки можуть з часом осипатися, тьмяніти, вигорати), а фотографії робіт можуть не передавати тих світлотіньових нюансів та ефектів, які задумав автор. Скетчі м'якими графічними матеріалами, що закріплені фіксативом, краще зберігати у файлах, папках, паперових конвертах чи паспарту. Начерки, не закріплені фіксативом, особливо, якщо вони виконані вугіллям, соусом, сангіною, сухою пастеллю тощо, краще зберігати в рамці під склом у недоступному для сонячного світла місцях або в альбомах, аркуші якого розділені калькою. Навіть оцифрування не допоможе, якщо вже було втрачено якість візуального сприйняття роботи, або ж якщо рисунок пошкоджений.

Щодо цифрового твору, то він є вже адаптованим до друку, його можна легко переслати викладачу чи роздрукувати пізніше в необмеженій кількості екземплярів. Робота може бути надрукована в різних форматах (більших чи менших, тобто мати різний фактичний розмір після візуалізації), а цифровий оригінал знаходиться на певному носії і не займає місця, отже майже не може бути пошкоджений (бути зім'ятим, затертим, розірваним тощо), що є перевагою у порівнянні з традиційними матеріалами.

Отже, перевагами цифрового малюнку в ескізуванні, начерках та замальовках в самостійній роботі студента є:

- необмежений вибір та освоєння майже усіх наявних художніх матеріалів в різноманітних графічних редакторах;
- екологічність (відмова від паперових носіїв, зменшення впливу на довкілля);
- часова ефективність (швидкість у виконанні, економія часу на створення цифрового продукту (за умови попереднього художнього досвіду освоєння цифрових технологій);

- доступність та мобільність (твори доступні цілодобово з будь якого пристрою, можливість працювати не тільки в спеціально облаштованих майстернях – зручно для самостійного та дистанційного навчання студентів);
- інтерактивність (залучення студентів через активні форми взаємодії, що є підвищенням мотивації до оволодіння образотворчою грамотою);
- легка можливість виправлення та внесення коректив (зручно для самостійної роботи);
- ширше поле використання творчих здобутків студентів через постійне оновлення, удосконалення цифрових програм, створення власних цифрових інструментів для роботи;
- можливості постійно експериментувати зі стилями, фактурами та формами, подолання страху щось зіпсувати, велика кількість повторів, варіацій (всі нароби можна зберігати в необмеженій кількості);
- більша самостійність у прийнятті творчих рішень, плануванні самостійної роботи;
- зменшення ролі та участі «руки» викладача у роботах студентів;
- розвиває навички бути допитливими та відкритими, знаходитися в постійному пошуку.

Для викладача – це ефективніше відстежувати прогрес студентів, дистанційний контроль та оцінювання робіт, урізноманітнити форми і методи навчання. Цифровий малюнок не потребує додаткового обладнання для зберігання великої кількості робіт, але він охоплює більшої кількості учасників освітнього процесу, можливість дистанційного контролю та оцінювання робіт.

Проте, не варто ідеалізувати цифровий малюнок, адже він ніколи не зможе замінити традиційні методи та підходи до навчання рисунку і є додатковим джерелом самостійного набуття художнього досвіду з образотворчої грамоти студентів. Він ніколи не замінить безпосереднє відчуття тактильності, індивідуальності в роботі, особистого творчого запалу, розмаху та пориву, візуальної виразності, «матеріальності» графічної роботи. Цифрові технології вимагають спеціальних навичок та досвіду використання цифрових технологій, відповідного обладнання. Саме відчуття того, що не так легко можна виправити помилки в традиційному рисунку, привчає студента до впевненої лінії, яка своїм рухом чітко творить форму предмету, і яку не

потрібно дублювати, наводити чи виправляти за допомогою гаджетів. Постійна потреба примусово збільшувати екранне зображення для прописки деталей (розмір монітора графічного планшета чи комп'ютера як правило менший за традиційні формати навчальних аудиторних рисунків) порушує цілісне візуальне сприйняття образу чи зображуваного предмету і може привести до скутості візуального мислення студента. Також, постійне напруження очей призводить до швидшої їх втоми. Варто зауважити ще на залежність від енергоносіїв (стилус, планшет, інші пристрої потрібно заряджати). Так як цифровий малюнок виконується без участі у процесі викладача, важче відслідкувати прояви недоброочесності та плагіату у створенні роботи.

Загалом цифровий малюнок менше зберігає суті авторського художнього рішення, а тому начерки, замальовки, ескізи, виконані із застосуванням цифрових технологій тільки доповнять та збагатять навчання майбутніх художників, дизайнерів і вчителів образотворчого мистецтва, основою якого залишається аудиторне навчання з використанням традиційних підходів до освоєння рисунку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зазначимо, що в умовах цифрової трансформації освіти роль і функції педагога-художника значно ускладнюються. Проте, баланс у поєднанні традиційних та інноваційних засобів навчання образотворчому мистецтву та дизайну має ліквідувати шаблонність аудиторних занять та самостійної роботи студентів, а також забезпечити високий рівень освітнього процесу. Практичне поглиблене вивчення академічних засад та сучасних технік та практик рисунку на засадах єдності студентоцентрованого навчання, досвіду практичного керівництва, доступу до необхідного сучасного приладдя для мистецтва та технологій, а також навички використання цифрових інструментів допоможуть створити навчальний досвід, адаптований до потреб студентів, що швидко розвиваються. Використання цифрового малюнку як необхідного компоненту самостійного набуття образотворчої грамоти з навчального рисунку повинно стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу професійної підготовки майбутніх художників, дизайнерів, вчителів образотворчого мистецтва, значно покращуючи його якість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вакуленко М. О. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз : [монографія]. Івано-Франківськ. Фоліант. 2015. 361 с.
2. Бабенко В. С., Маслова С. А. Рисунок в контексті розвитку новітніх інформаційно-комунікативних технологій. *Europe an scientific discussions: The 3rd Internationals cientifican dpractical conference*. Rome, Italy. 2021. P. 341–347.
3. Батієвська Т. В. Використання засобів інформаційних технологій навчання у процесі фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Київ. Вип. 23. 2021. С. 126–136.
4. Іванов-Ахметов В. М. Навчальний рисунок (рисунок голови людини) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : НТУУ «КПІ». 2006. 80 с.
5. Колісник О. В. Дизайн в контексті самоідентифікаційних соціокультурних практик : монографія. Київ : КНУТД. 2020. 224 с.
6. Лопухова С. Рисунок і живопис для майбутніх графічних дизайнерів в умовах дистанційного навчання. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну* : зб. наук. пр. Київ, 2021. Том 4, № 2. С. 265–275.
7. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
8. Сотниченко А. В. Навчальний рисунок [Текст] : посіб. до вивч. курсу «Рисунок» для слухачів ф-ту довуз. підготовки напрямів 6.060102 «Архітектура» та 6.020205 «Образотворче мистецтво». К. : КНУБА, 2008. 120 с. С. 118–119.
9. Ясенєв О. П. Вплив сучасних цифрових технологій на образотворче мистецтво. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. № 2. 2023. С. 106–110.

REFERENCES:

1. Vakulenko, M. O. (2015). *Ukrainska terminolohiia: kompleksnyi linhvistychnyi analiz: [monohrafiia]*. [Ukrainian terminology: complex linguistic analysis: [monograph]]. Ivano-Frankivsk. Foliant. 361 s. S. 92–93 [in Ukrainian].
2. Babenko V. S., Maslova S. A. (2021). *Rysunok v konteksti rozvytku novitnikh informatsiino-komunikatyvnykh tekhnolohii*. [Drawing in the context of the development of new information and communication technologies]. *Europe an scientific discussions: The 3rd Internationals cientifican dpractical conference*. Rome, Italy. P. 341–347 [in Ukrainian].
3. Batiievskia T. V. *Vykorystannia zasobiv informatsiinykh tekhnolohii navchannia u protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv obrazotvorchoho mystetstva*. [The use of information technology tools in the process of professional training of future teachers of fine arts]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii : zb. nauk. pr. In-t ped. osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy, Poltav. nats. ped. un-t imeni V. H. Korolenka*. Kyiv. Vyp. 23. S. 126–13 [in Ukrainian].
4. Ivanov-Akhmetov, V. M. (2006). *Navchalnyi rysunok (rysunok holovy liudyny)*. [Main drawing (head drawing of a person)]: navch. posib. dla stud. vyshch. navch. zakl. K. : NTUU “KPI”. 80 s. [in Ukrainian].
5. Kolisnyk, O. V. (2020) *Dyzain v konteksti samoidentyfikatsiinykh sotsiokulturnykh praktyk* : [monohrafiia]. [Design in the context of self-identification sociocultural practices: monograph]. Kyiv : KNUTD. 224 s.
6. Lopuhova, S. (2021). *Rysunok i zhyvopus dla majbutnih grafichnyh dyzajneriv v umovah dystantsijnogo navchannja*. [Drawing and painting for future graphic designers in distance learning environments]. *Demiurh: idei, tekhnolohii, perspektyvy dyzainu* : zb. nauk. pr. Kyiv. T. 4, No 2. P. 265–275 [in Ukrainian].
7. Masol, L. M. (2006). *Zahalna mystetska osvita : teoriia i praktyka* : monohrafiia [Universal mystical education: theory and practice: monograph]. Kyiv : Promin. 432 s. [in Ukrainian].
8. Sotnychenko, A. V. (2008). *Navchalnyi rysunok* [Main drawing] : posib. do vuvch. kursu “Rysunok” dla slukhachiv f-tu dovuz. pidhotovky napriamiv 6.060102 “Arkhitektura” ta 6.020205 “Obrazotvorche mystetstvo”. K. : KNUBA, 2008. 120 s. S. 118–119 [in Ukrainian].
9. Yaseniev, O. P. (2023). *Vplyv suchasnykh tsyfrovyykh tekhnolohii na obrazotvorche mystetstvo*. [The impact of modern digital technologies on the visual arts]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i kultury i mystetstv* : nauk. zhurnal. № 2. S. 106–110 [In Ukrainian].